

Nová tvorba v historickom prostredí

Dušan Ferianc ml.

Nová urbanistická a architektonická tvorba je permanentným javom v urbanizácii aj regenerácii krajiny. Pri akceptácii myšlienok o historickosti všetkých sídiel v zmysle Washingtonskej charty, ale aj fakte ich neustálych premien, vyplývajúcich z historického vývoja, z meniacich sa potrieb i požiadaviek spoločnosti, z rozvoja vedy a techniky a meniaceho sa estetického vkusu, má nová tvorba v historickom prostredí svoje prirodzené opodstatnenie. Oprávnenosť novej architektonickej tvorby pri obnove pamiatkových objektov a novej urbanistickej tvorby v historickom prostredí je preukazateľná na základe mnohých úspešných príkladov našich aj zahraničných realizácií. Tieto príklady súčasne dokladujú, že kvalitná nová architektúra nie je v protirečení ani s princípmi ochrany a obnovy kultúrneho dedičstva, ale v symbióze tvorí jednotu moderného súdobého prístupu k uchovaniu pamiatkových hodnôt, pri ich súčasnom plnohodnotnom využití a zachovaní historického odkazu ďalším generáciám. Otázkou novej tvorby v historickom prostredí sa zaoberalo viacero vedeckých medzinárodných konferencií a renomovaných odborníkov. Výsledky teoretických úvah podopretých praktickými skúsenosťami deklarovali v medzinárodne uznávaných dokumentoch. Z nich ako motto svojho príspevku vyberám:

„Ak naozaj uznávame trvalú koexistenciu minulého a prítomného ako významnú charakteristiku živých sídiel, potom musíme modernú architektúru a moderné umenie v historickom súbore považovať za jav potvrdený samými dejinami. Nová architektúra sa nevyhnutne objavuje v každej dobe, aby rozšírila rámec existujúceho životného prostredia a toto prostredie je taktiež nevyhnutne vždy ‚historické‘.

Už v súčasnosti sa ozývajú oprávnené požiadavky, aby sa diela Le Corbusiera, Miesa van der Rohe, Franka Lloyda Wrighta a iných zahrnuli medzi chránené pamiatky. Ešte včera boli tieto pamiatky v našich očiach prvými lastovičkami modernej architektúry, a hľa, dnes už sú súčasťou historického prostredia. Diskutovať o zákonitosti modernej architektúry v starom súbore sa nezdá o nič logickejšie, ako pýtať sa, či je zákonité, že stromy každú jar vyhánajú nové puky a na jeseň zhadzovali lístie. Naopak, úlohou záhradníka – človeka – tvorcu – je postarať sa, aby stromy nerástli ako v džungli, kde a ako sa im zachce, ale v súlade s rozhodnutím človeka, ktorý vedome formuje svoje prostredie.“¹ICOMOS – Budapešť 1972

Tvorbu architekta v historickom prostredí z hľadiska legislatívneho rozdeľujeme na:

- Nová tvorba pri ochrane a obnove pamiatkových objektov – teda legislatívne chránených objektov.
- Formy novej tvorby v historickom prostredí – kde sa ochrana viaže na prostredie.

Cieľom príspevku je preukázanie oprávnenosti novej architektonickej tvorby pri obnove pamiatkových objektov a novej urbanistickej tvorby v historickom prostredí, popri klasických metódach pamiatkovej obnovy pri exaktných rekonštrukciách, kde popri ochrane a obnove skutočných autentických hodnôt dochádza k novej filozofii využitia kultúrneho dedičstva, v súlade s novými materiálovými, konštrukčnými, technologickými možnosťami, ale aj potrebami súčasnej spoločnosti.

Foto Šymon Kliman

Slohová rekonštrukcia pamiatok s dotvorením:

Great Court/Britské múzeum v Londýne

Budova Britského múzea v Londýne nadobudla svoj súčasný vzhľad prestavbou Roberta Smirka v duchu neoklasicizmu v polovici 19. storočia. Bola inšpirovaná gréckym chrámom s typickým stĺporadím a tympanónom v priechodí s výraznou plastikou, zobrazujúcou vývoj civilizácie. Posledným veľkým zásahom do prevádzky múzea je prestavba centrálneho nádvorja – Veľkej dvorany Alžbety II. nazvanej Great Court. Nádvorie bolo zastrešené veľkoplošnou kovovou konštrukciou so sklenenými panelmi o rozlohe 6 100 m², čím sa stalo doteraz najväčším takto zastrešeným priestorom v Európe. Zastrešenie navrhol renomovaný architekt Norman Foster a jeho spoločnosť Foster & Partners. Pri realizácii bola rešpektovaná pôvodná čitateľná s liatinovou konštrukciou umiestnená v centre nádvorja. Veľkorysý konštrukčný Fosterovo riešenie s prekrytím ústredného priestoru umožnilo odstrániť jednosmernú prehliadkovú trasu múzea a poskytlo možnosť nových nezávislých trás podľa záujmov návštevníkov, čo pri takomto rozsiahlom zbierkovom fonde bolo nevyhnutné. Novotvar zastrešenia nezasahuje do pamiatkových hodnôt tejto impozantnej stavby, na druhej strane svojim materiálovým, konštrukčným i dizajnerským riešením jasne priznáva dobu vzniku aj rukopis autora.

Formy novej tvorby v historickom prostredí:

Rekonštrukcie a prestavby historických objektov:

Rekonštrukcia Reichstagu v Berlíne

Výstavbu budovy Reichstagu datujeme do konca 19. storočia. Bola realizovaná na základe víťazného návrhu frankfurtského architekta Paula Wallota z roku 1882. Monumentálna klasicistická stavba bola ukončená originálnou kupolou z ocele a skla, ktorá v tom čase predstavovala vrchol inžinierskej techniky. Počas bombardovania Berlína v roku 1945 sa stala jedným z hlavných cieľov pre postupujúcu Červenú armádu. V roku 1956 po mnohých diskusiách bolo rozhodnuté, že sa ruiny tejto významnej stavby nezbúrajú. Na jeho rekonštrukciu prebehlo viacero súťaží. Súťaž z roku 1960 vyhral Paul Baumgarten. Jeho návrh na čiastočnú rekonštrukciu a prestavbu sa realizoval v rokoch 1961 – 1964. Realizačné práce obnovy narušili mnohé zo zachovaných pôvodných detailov, ktoré nezničili predchádzajúce katastrofy. Po opätovnom zjednotení Nemecka v roku 1990, ktoré sa konalo v budove Reichstagu, sa vláda a parlament rozhodli prinavrátiť svoju činnosť späť do tejto historickej budovy a presídliť sa z Bonu do Berlína. Pohnuté osudy a stav objektu si však vyžadoval rozsiahlu rekonštrukciu. Pre tento zámer bola vypísaná medzinárodná súťaž, z ktorej druhého kola vyšli víťazne tri návrhy. Bol to návrh sira Normana Fostera, holandského architekta Pi de Bruijna a Santiaga Calatravu. Projekt rekonštrukcie bol zadaný prvému z nich. Pred Fosterom bola teda postavená náročná úloha skĺbiť ochranu pamiatky s jeho invenciou architekta a dotvoriť zaniknuté časti objektu. Nekonenčný prístup k obnove, ochrana a obnova autentických zachovaných častí, jasne artikulovaná reč nového nadčasového riešenia zničených a neobnoviteľných častí činí z tejto realizácie vzor prístupu a progresívneho pochopenia ochrany a zhodnotenia kultúrneho dedičstva. Fosterova kupola je skvelým architektonickým dielom realizovaným v nových konštrukciách a materiáloch. Rekonštrukcia Reichstagu spája v sebe úctu k zachovaným autentickým konštrukciám a detailom s novým expresívnym čítaním autora, ktorý budove dáva nový zmysel. Cieľom koncepcie návrhu je sprístupnenie budovy pre verejnosť. Oficiálny názov vládnej stavby je *Plenárna zóna, budova Ríšskeho snemu Nemeckého spolkového parlamentu*. Foster svojim riešením vkladá do budovy novú kultúrnu vrstvu s jasným odlíšením nových zásahov, vdychuje jej nový život a prevádzkové vlastnosti zodpovedajúce súčasnosti. Zachováva však aj všetky stopy jej minulosti odhalením konštrukcií, ríms z 19. storočia, ale i grafitov zanechaných sovietskymi vojakmi a tým z Reichstagu vytvára „živé múzeum“. Pri obnove tejto významnej historickej pamiatky nie sú zanedbateľné ani jej ekologické parametre.

Adaptácie a konverzie:

Konverzia vodojemu na účely architektonického ateliéru BKP v Bratislave

Architekti Martin Kusý a Pavol Paňák si za sídlo svojho architektonického ateliéru zvolili pôvodne bývalý vodojem, ktorý citlivou adaptáciou pretvorili na moderné pracovisko výtane reprezentatívnych priestorov pre styk s klientelou. Ide o vodárenskú vežu priemyselného areálu, ktorá bola vybudovaná v roku 1906 s veľkoobjemovou nádržou na 600 hektolitrov vody. Stavba pozostávajúca z nosnej podnože a z vlastného dvojplášťového priestoru nádrže bola realizovaná zo železobetónu. Podnož mala rozdelenú na štyri podlažia. V strede objektu bolo oceľové kruhové schodisko v rozsahu celej stavby vedúce až na strechu. Oceľové schodisko bolo nahradené výťahom vedúcim v rozsahu celej stavby. Pre náhradu za zrušené točité vnútorné schodisko architekti pristúpili k riešeniu vonkajšieho únikového schodiska formou novotvaru, ktoré sa špirálovo vinie okolo stavby. V rámci adaptácie architekti vložili do nádrže drevenú vstavbu o troch podlažiach, vzájomne prepojených drevenými schodiskami. Z nich horné dve podlažia, v rámci otvoreného priestoru, slúžia ako ateliér s lúčovito usporiadanými stolmi. V spodnom podlaží je reprezentatívna zasadacia miestnosť, miestnosť vedenia a sekretariát, hygiena a kotolňa. Zámer revitalizácie stavby, ktorá stratila svoje funkčné opodstatnenie, môže slúžiť ako vzorový príklad záchranu kultúrneho dedičstva formou konverzie a vrstvenia hodnôt kvalitným architektonickým riešením, ktoré kontextuálne nadväzuje na pôvodné hodnoty stavby. Realizácia tejto revitalizácie s uplatnením kvalitných architektonických i dizajnových novotvarov v primeranom rozsahu, bez narušenia charakteru historickej stavby preukázala opodstatnenosť architektonickej tvorby na pamiatkovom objekte. Foto Šymon Kliman

Problematiku použitia novotvarov v historickom prostredí je potrebné sledovať z viacerých hľadísk. Ide o systematický postup pri výbere a použití adekvátnych vedeckých metód a princípov na získanie dostupných poznatkov v danej oblasti a ich následného spracovania. Pre daný problém sa ako najvhodnejšie javia nasledujúce metódy a postupy:

- Historická analýza: prehľad historického vývoja premien miest na základe historických, hospodárskych a slohových prejavov.
- Prieskum a analýza súčasného stavu realizácie novostavieb v historickom prostredí: z hľadiska urbanistického, architektonického, konštrukčného, materiálových možnosti, zmenených socioekonomických vzťahov a požiadaviek na funkčné využitie, determinantov pamiatkovej ochrany.
- Konkretizácia: uvedenie príkladov riešenej problematiky v konkrétnych podmienkach.
- Abstrakcia: zovšeobecnenie na základe sledovaných prejavov a stanovenie všeobecných záverov.
- Klasifikácia: triedenie a hľadanie spoločných a rozdielnych znakov, ich hodnotenie a porovnanie.
- Analógia: hľadanie určitej zhody s možnosťou ich opätovnej klasifikácie.
- Typologizácia: formulovanie všeobecných zásad a zákonitostí v sledovanej problematike novotvarov.
- Komparácia: porovnanie prístupov našej tvorby v historickom prostredí s prístupmi v rámci stredoeurópskeho priestoru. Porovnanie prístupov v rámci rôznorodosti názorov na tvorbu v historickom prostredí.
- Korelácia: hľadanie závislosti a vyjadrenie súvislosti medzi sledovanými prejavmi tvorby.
- Indukcia a dedukcia: stanovenie všeobecných a konkrétnych východiskových princípov a zásad – vyvodenie záverov.
- Syntéza: na základe podrobných analýz, konkretizácie, klasifikácie, abstrakcie, korelácie je možné dospieť k vysloveniu záverov na optimalizáciu prístupov pre novú tvorbu v konkrétnych podmienkach.

Na základe uvedených postupov možno vytvoriť systém klasifikácie od uplatnenia novotvaru pri

obnove pamiatky až po pretvárajúcu regeneráciu historického prostredia, v krajnom prípade až po demolačnú prestavbu. S uplatnením teoretických poznatkov možno k jednotlivým príkladom zaujať hodnotiace stanovisko a závislosť od konkrétnych podmienok aj súvislosť s výsledným prejavom.

Nová tvorba v pamiatkových územiach vyplýva teda z prirodzenej potreby regenerácie, revitalizácie, zmenených hospodárskych i politických podmienok, rozvoja vedy a techniky, zmenených nárokov spoločnosti na užívanie i komfort, ako aj meniaceho sa estetického cítenia. Je to však aj prirodzené starnutie až odumieranie historického fondu, ktorému sa pamiatková starostlivosť pri legislatívne chránených pamiatkach snaží zabrániť pamiatkovými metódami obnovy alebo aspoň oddialiť ich konečnú deštrukciu. Snaha o ochranu originálu sa premieta do ochrannárskych prístupov rôznymi spôsobmi konsolidácie, konzervácie, prípadnou výmenou narušených častí, spôsobom a materiálmi zhodnými s ich historickým vyhotovením.²

Na druhej strane je prirodzené v prípade zaniknutých častí, či už urbanistických súborov, alebo jednotlivých objektov a detailov, o ktorých nemáme dostatok podkladov na ich rehabilitáciu, dotvárať objekt aj prostredie v záujme súčasných potrieb, materiálových a konštrukčných možnosti novými tvorivými prístupmi tak, ako sa to dialo aj v minulosti, o čom svedčí celý vývoj architektúry a urbanizmu.

Tvorba v historickom prostredí a pamiatková obnova historických objektov preto vyžaduje dostatok odborných vedomostí, ale aj nadania a odvahy na tvorbu a priradenie nových hodnôt k tým všeobecne uznaným a legislatívne chráneným.

Zmena k problematike vstupu novotvarov pri obnove pamiatok, i pri tvorbe v historickom prostredí v našom prostredí, nastala po roku 1989. Obidvom partnerom v procese obnovy a regenerácie, či už architektom, ako aj pamiatkarom ostáva v povedomí ich neraz antagonistický vzťah v predchádzajúcom období. Kým pamiatkari sú v zajatí nedôvery a predsudkov k vstupu novej architektúry do ich chráneného prostredia, architekti opojení novými možnosťami a prílevom investícií a privatizácie hľadajú vyrovnanie so svetovým trendom. Nové možnosti

však vytvárajú aj priestor na komercializáciu, ale často až nevkus podriadený novým finančným možnostiam a novým neraz málo kultúrnym investorom. Špecifickým, mimoriadne aktuálnym problémom je akútna potreba adaptácie historických budov k novým funkciám a regenerácia aj revitalizácia historických súborov v súlade s myšlienkami trvalo udržateľného rozvoja.

Mimoriadny význam má preto i konverzia opustených priemyselných objektov a súborov, ktoré ako dokument vývoja a historické dedičstvo nechceme stratiť. Je len prirodzené, že ich ďalšie pretrvanie je možné len za cenu vysoko kreatívnych nových vstupov a pri pochopení a poznaní ich hodnôt v rámci prezentácie.

Absencia dostatočne prístupných teoretických rozborov, kompetentných metodických usmernení a takmer neexistujúca verejná kritika retardovaných stavieb je jednou z príčin vzniku a pretrvávania negatívnych javov v súčasnej praxi. Nemalý podiel na dezorientácii laickej verejnosti má aj neodborná komerčná reklama.

Zatriedenie vstupu novej tvorby pri obnove pamiatok a pri regenerácii historického prostredia podľa miery zásahov³ a vybrané príklady⁴

Nová tvorba pri ochrane a obnove pamiatkových objektov:

- Slohová rekonštrukcia pamiatok s dotvorením: Great Court/Britské múzeum v Londýne

Formy novej tvorby v historickom prostredí:

- Rekonštrukcie a prestavby historických objektov. (Rekonštrukcia Reichstagu v Berlíne)
- Adaptácie a konverzie: (Konverzia vodojemu na účely architektonického ateliéru BKP)
- Nadstavby a dostavby historických objektov. (Kláštor Matky Božej v Novom Dvore)
- Novostavby v prielukách historických urbanistických štruktúr – alternatívna náhrada za nehodnotný, respektíve zaniknutý objekt. (Nuovi ingressi dei Musei Vaticani – nové vstupné priestory Vatikánskych múzeí)

Nadstavby a dostavby historických objektov: Kláštor Matky Božej v českom Novom Dvore

V roku 2004 vzbudila veľkú pozornosť realizácia pamiatkovej obnovy a dostavby Kláštora Matky Božej v českom Novom Dvore. Realizácia vychádza z tradície a požiadaviek radu trapistov pri zakladaní nových filíí na jednoduchosť a bezozdobnosť architektonickej formy, ako aj dômyselné narábanie so svetlom. Pre svoj zámer si vybrali zdevastovaný barokový areál hospodárskeho dvora z 18. storočia, ktorý bol od vojny bez patričnej údržby využívaný na poľnohospodárske účely. Prvú etapu ako klasickú slohovú rekonštrukciu zachovaných stavieb realizoval ateliér Jána Soukupa na základe podrobného umeleckohistorického a architektonického výskumu. Južné krídlo bolo dotvorené nadstavbou. Pre zámer novej dostavby si vybrali anglického architekta Johna Pawsona, ktorý areál dotvoril novotvarom sakrálneho priestoru. Na obnove areálu sa uplatnilo viacero metodických prístupov od slohovej rekonštrukcie cez dotvárajúcu nadstavbu nad pamiatkovo obnoveným prízemím južného krídla až po novotvar dostavby východného krídla a kostola, kým východné krídlo hľadá súzvuk a kontext v tvarosloví aj v mierke s pôvodným areálom. Kostol ako novotvar s novou sakrálnou náplňou jasne artikuluje tento nový počín i obohatenie funkcií a stáva sa dominantou areálu. Takto rozlične pojatý metodický prístup k obnove a forma dostavieb preukazujú možnosti skĺbenia rozličných foriem a metodických prístupov do pôsobivého diela – spojenia kvalitnej obnovy pamiatky s kvalitným novým architektonickým dotvorením. Celistvosť pôsobenia komplexu architektúry sa v konečnom štádiu dosiahla jednotnou úpravou fasád. Mimoriadne pôsobivé je aj začlenenie komplexu do okolitej krajiny.

Novostavby v prelukách historických urbanistických štruktúr – alternatíva náhrada za nehodnotný, respektíve zaniknutý objekt:

Nuovi ingressi dei Musei Vaticani – nové vstupné priestory Vatikánskych múzeí

Na prelome tisícročia sa pristúpilo k zásadnej rekonštrukcii vstupných priestorov do komplexu Vatikánskych múzeí. Nový vstup predstavuje zástavbu preluky medzi Múzeom Pio-Clementino z 18. storočia a hradobným systémom zo 16. storočia. Bol tam vložený nový štvorposchodový objekt vo forme monumentálnej rampy pripomínajúci Guggenheimovo múzeum v New Yorku prepájajúci jednotlivé zbierkové fondy. Autori – Sandro Benedetti a Angelo Molletta v spolupráci so sochármi Gulianom Vangi, Ceccom Buonanotte tak vstúpili svojou novou tvorbou do historického vysokohodnotného pamiatkového prostredia. Nové vstupné priestory múzea prepájajú viaceré vatikánske paláce, ktoré sú jedným z najväčších komplexov umeleckých zbierok na svete a ktoré boli v bezprostrednej blízkosti Baziliky svätého Petra postupne stavané od 13. storočia.

Na základe skúmania vybraných príkladov v jednotlivých kategóriách pri uplatnení novej tvorby pri obnove pamiatok a tvorby v historickom prostredí a ich komparáciou s príkladmi so zahraničím sa jasne preukazuje opodstatnenosť novej tvorby pri súčasnej ochrane kultúrohistorických hodnôt i možné vyslovenie záverov z viacerých aspektov.

Kultúrna identita a vstup novej architektúry do historického prostredia

Zdrojom kultúrnej identity každej spoločnosti je hmotné i nehmotné kultúrne dedičstvo, ktorého významnú zložku tvorí architektúra a urbanizácia vo svojom krajinnom rámci. Problematika vstupu novej architektúry do historického prostredia, teda do kultúrneho, ale aj prírodného dedičstva je permanentným a stále aktuálnym problémom, pred ktorým stáť a stojí každý tvorca, ktorý sa musí vyrovnávať s architektúrou a so sídelnou štruktúrou svojich predchodcov. Tvoríť v historickom prostredí znamená riešiť vzťah medzi tradíciou a novými nárokmi súdobej spoločnosti. Úcta k tradícii na jednej strane determinuje individuálnu voľbu architekta pri tvorbe a obmedzuje jeho tvorivú slobodu, na druhej strane je zdrojom poučenia a mnohých inšpirácií.

Kvalita architektonickej tvorby v historickom prostredí

Z hľadiska kvality architektonickej tvorby sa v tejto súvislosti preukazuje úroveň stavu historického povedomia spoločnosti a jednotlivcov, vzťahu k tradícii – kultúrnemu dedičstvu, ktorý sa premieta do individuálnych hodnotových postojov architektov, ovplyvňujúc ich prístup k tvorbe. Vychádza sa z dvoch premís:

1. Poznanie kultúrohistorických hodnôt prostredia determinuje návrh novej architektúry
2. Práca architekta je kreatívna činnosť reagujúca v každom čase a prostredí na svoje ekonomické podmienky, súčasný stav techniky, materiálové možnosti, nároky užívateľov, a v neposlednom rade na dobový vkus a estetické cítenie spoločnosti.

Rekonštrukcie a prestavby historických objektov

Rekonštrukcie sú aj v súčasnosti významnou súčasťou architektonických a stavebných aktivít a pre architekta majú veľkú príťažlivosť. Napriek tomu, že projektant je viazaný pôvodnou konštrukciou, pamiatkovými obmedzeniami v záujme zachovania autenticity a integrity diela, poruchami stavieb, neočakávanými prekvapeniami i počas realizácie, ako aj predražovaním stavby, každá rekonštrukcia je výzvou, ktorá môže byť odmenená jedinečným, neopakovateľným výsledkom.

Vyhodnotenie skúmanej problematiky

Vyhodnotenie novej tvorby na základe vybraných príkladov pamiatkovej obnovy s dotvorením, dostavieb a nadstavieb, vstupom novostavby do historického prostredia, konverziou priemyselného dedičstva je len čiastkovou úlohou širokej škály možnosti vstupu novej tvorby do historického prostredia i do legislatívne chráneného, teda pamiatkového, ako aj potreby rekonštrukcie, modernizácie a nového využitia historických objektov. Problematika by mohla byť obdobne demonštrovaná na regenerácii historických urbanistických štruktúr, verejných priestorov i krajiny tvorby, ale aj na vstupe inžinierskych diel, ako sú diaľnice, mosty, priehrady, retranslačné stanice...

Vybrané príklady predstavujú architektonické vzorníky ilustrujúce rôznorodosť prístupov a dosiahnuté výsledky. Ich hodnotenie je skôr subjektívne, hoci ide o pokus integrovať estetické, sociálne i praktické kategórie teórie architektúry aj aspekty ochrany pamiatok. „*Systémy, ktoré sa chápu ako teória architektúry, sa zväčša pokúšajú integrovať estetické, sociálne a praktické kategórie, podľa toho, či autor principiálne zvažuje úlohy a možnosti architektúry, a tým vytvára predpoklad zmien, alebo či chce, neraz len so skromnou teoretickou motiváciou, podať praktický návod na stavanie, často vo forme zozbieraných príkladov*... „*Architektonické vzorníky... treba pokladať za súčasť teórie architektúry.*“⁵

Na základe teoretických aj filozofických úvah, analýz a rozborov konkrétnych situácií praxe, je preukázateľná oprávnenosť novej architektonickej tvorby pri obnove pamiatkových objektov a novej urbanistickej tvorby v historickom prostredí, popri klasických metódach pamiatkovej obnovy pri exaktných rekonštrukciách, na základe príkladov úspešných našich i zahraničných realizácií, kde popri ochrane a obnove skutočných autentických hodnôt dochádza k novej filozofii využitia kultúrneho dedičstva, v súlade s novými materiálovými, konštrukčnými, technologickými možnosťami, ale aj potrebami súčasnej spoločnosti.

Novú architektonickú tvorbu v historickom prostredí je nevyhnutné chápať nielen ako jednu z metód pamiatkovej obnovy (rekonštrukcia, regenerácia) s využitím novotvaru, teda ako odlišného doplnku (kontextuálneho, resp. kontrastného) v zmysle analyticko-modernizačných metód pamiatkovej obnovy.

Pri novej tvorbe ide o vzájomné rovnocenné postavenie pamiatkovej obnovy zachovaného kultúrneho dedičstva so súčasnou architektonickou tvorbou, ako nového vrstvenia kultúrnych hodnôt. Kvalitná nová architektúra takto nie je v protirečení s princípmi ochrany a obnovy kultúrneho dedičstva, ale v symbióze tvorí jednotu moderného súdobého prístupu k uchovaniu pamiatkových hodnôt, pri ich

súčasnou plnohodnotnom využití a zachovaní historického odkazu.

Architekt tvoriaci v historickom prostredí má povinnosť nielen tvoriť dobrú architektúru a dotvárať pamiatky 1 – 36 (pamiatkové prostredie) v záujme ich konsolidácie a využiteľnosti, správnej interpretácie a prezentácie, ale svoje odborné vedomosti posúvať ďalej a odhaľovať hodnoty i pre laickú verejnosť tak, aby v budúcnosti nešlo len o kvalitných tvorcov, ale aj o rozhladených investorov a užívateľov.

Príspevok bol spracovaný ako súčasť vedeckého výskumu k dizertačnej práci.

Ing. arch. Dušan Ferianc ml., PhD.

Ústav architektúry obytných a občianskych budov
Fakulta architektúry, Slovenská technická univerzita
Námestie slobody 19
812 45 Bratislava

¹ Kolokvium ICOMOS – III. valné zhromaždenie v Budapešti z roku 1972 pod názvom Súčasná architektúra v súboroch pamiatok, nosný referát Miklósa Horlera z Maďarska.

² Narský dokument o autenticite. Nara v Japonsku, ICOMOS 2002.

³ Klasifikácia novej tvorby v historickom prostredí. Bližšie autor v dizertačnej práci Nová tvorba v historickom prostredí, FA STU v Bratislave, 2010.

⁴ Výber bol zostavený zo širšieho výberu publikovaného a hodnoteného v rámci dizertačnej práce autora. Predstavuje typické príklady našej aj zahraničnej produkcie, starších aj súčasných realizácií.

⁵ KRUF, Hanno-Walter: Dejiny teórie architektúry. Od antiky po súčasnosť. Bratislava, Pallas 1993, s. 12-13.